Handreiking uitleg huisvredebreuk

Uitgave van Veiligezorg

StAZ Stichting Arbeidsmarkt Ziekenhuizen

Sofokles Sociaal Fonds Kennissector

Publicatiedatum: 1 juli 2026

Veiligezorg

Inhoud

Huisvredebreuk en sancties in ziekenhuizen 3

1. Juridisch kader 3
- 1.1 Officiële wettekst van artikel 138, Wetboek van Strafrecht 3
- 1.2 ‘De woning of het besloten lokaal of erf’ 3

2. De toegangsontzegging 4
- 2.1 Rechthebbende (wie mag toegang ontzeggen) 4
- 2.2 ‘Bij een ander in gebruik’ 4
- 2.3 Wanneer is iemand strafbaar? 4
- 2.4 Samengevat 5

3. De toegangsontzegging 5
- 3.1 Praktische eisen (hoe doe je het)? 5
- 3.2 Voorbeeld waarschuwing / ontzegging 6
- 3.3 Het Stopgesprek 6
- 3.4 Beleid maken – wanneer welke straf? 6

4. Duur van de sanctie 6
- 4.1 Proportionaliteit en subsidiariteit 6

5. De behandelingsovereenkomst 7

6. Bewaarmogelijkheden 8
- 6.1 Voorbeeld Klachtencommissie Bravis ziekenhuis 8

Huisvredebreuk en sancties in ziekenhuizen

In deze handreiking wordt ingegaan op het juridisch kader, de toegangsontzegging, de duur van de sanctie, de behandelingsovereenkomst en bezwaarmogelijkheden.

1. Juridisch kader

Ziekenhuizen mogen mensen een waarschuwing en/of toegangsontzegging geven. Voordat hiertoe wordt overgegaan, moet aan een aantal voorwaarden zijn voldaan. Dit heeft te maken met artikel 138 van het Wetboek van Strafrecht, dat gaat over huisvredebreuk.

1.1 Officiële wettekst van artikel 138, Wetboek van Strafrecht

1. Hij die in de woning of het besloten lokaal of erf, bij een ander in gebruik, wederrechtelijk binnendringt of, wederrechtelijk aldaar vertoevende, zich niet op de vordering van of vanwege de rechthebbende aanstonds verwijdert, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de derde categorie.
2. Hij die zich de toegang heeft verschaft door middel van braak of inklimming, van valse sleutels, van een valse order of een vals kostuum, of die, zonder voorkennis van de rechthebbende en anders dan ten gevolge van vergissing binnengekomen, aldaar wordt aangetroffen in de voor de nachtrust bestemde tijd, wordt geacht te zijn binnengedrongen.
3. Indien hij bedreigingen uit of zich bedient van middelen geschikt om vrees aan te jagen, wordt hij gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.
4. De in het eerste en derde lid bepaalde gevangenisstraffen kunnen met een derde worden verhoogd, indien twee of meer verenigde personen het misdrijf plegen (wetboek-online).

1.2 ‘De woning of het besloten lokaal of erf’

In lid 1 van artikel 138 staat ‘woning of het besloten lokaal of erf’. Een ziekenhuis is een besloten lokaal met een erf en daarom is artikel 138 (zie hierboven) van toepassing op ziekenhuizen. Dit artikel wordt in de volksmond huisvredebreuk genoemd, maar refereert ook aan een besloten lokaal.

Een ziekenhuis is een besloten lokaal:
- met publieke ruimten;
- én besloten ruimten.

2. De toegangsontzegging

2.1 Rechthebbende (wie mag toegang ontzeggen)

Duiken we nog verder de wetteksten in dan komen we onder meer op artikel 1 van boek 5 van het Burgerlijk Wetboek, waarin het volgende staat:

- Eigendom is het meest omvattende recht dat een persoon op een zaak kan hebben.
- Het staat de **eigenaar** met uitsluiting van eenieder vrij van de zaak gebruik te maken, mits dit gebruik niet strijdt met rechten van anderen en de op wettelijke voorschriften en regels van ongeschreven recht gegronde beperkingen daarbij in acht worden genomen.

De eigenaar (rechthebbende) van het pand heeft derhalve zeggenschap over de toegang tot het pand.

2.2 'Bij een ander in gebruik'

Wie is de eigenaar van een ziekenhuis?
In een ziekenhuis is de voorzitter van de Raad van Bestuur de eigenaar ('de hoofdbewoner'). Hij mag namens het ziekenhuis bepalen wie er wel of niet toegang heeft of er mag verblijven. In het uittreksel van de Kamer van Koophandel staat vermeld wie de voorzitter van de Raad van Bestuur van het ziekenhuis is. Dit uittreksel is een officieel gewaarmerkt bewijs dat de organisatie staat ingeschreven in het handels- of stichtingsregister van de Kamer van Koophandel.

In de praktijk is de voorzitter van de Raad van Bestuur niet dagelijks aanwezig en heeft hij ook geen tijd om voor elke persoon te bepalen of hij naar binnen mag. Bovendien heeft het ziekenhuis een open karakter met een laagdrempelige toegang. De voorzitter van de Raad van Bestuur draagt de controlerende taak daarom vaak middels een mandaat over aan het hoofd van beveiliging of een WAN-hoofd van het ziekenhuis (weekend-, avond- en nachthoofd). Wanneer je een dergelijk mandaat regelt, is het goed om hierbij de juridische afdeling te betrekken, zodat zij het mandaat correct en volledig kunnen (helpen) opstellen.

Het mandateren van het hoofd van beveiliging of een WAN-hoofd dient schriftelijk te gebeuren door de voorzitter van de Raad van Bestuur. Zo'n schriftelijke mandatering komt goed van pas bij een calamiteit, waarbij de politie wordt ingeschakeld of waarbij een sanctie wordt gegeven aan de dader. Het is verstandig om bij een aangifte bij de politie een kopie van zowel het **uittreksel van de Kamer van Koophandel** als van de mandatering bij te voegen.

Dan komen we terug op artikel 138 van het Wetboek van Strafrecht

Hij die:
- in de woning of het besloten lokaal of erf, bij een ander in gebruik;
- **wederrechtelijk binnendringt of, wederrechtelijk aldaar vertoevende;**
- zich niet **op de vordering van of vanwege de rechthebbende** aanstonds verwijdert;
- wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.

2.3 Wanneer is iemand strafbaar?

Iemand is strafbaar indien het binnendringen of aanwezig zijn wederrechtelijk (onrechtmatig) is. Wederrechtelijk wil eigenlijk niets anders zeggen dan zonder enig recht. In dit geval dus zonder enig recht van de voorzitter van de Raad van Bestuur of iemand die door die voorzitter is gemachtigd.

Een persoon is pas onrechtmatig in het ziekenhuis als dit duidelijk aan hem/haar kenbaar is gemaakt, bijvoorbeeld door te roepen: 'ERUIT NU!', of als hij/zij een schriftelijke toegangsontzegging heeft ontvangen. In artikel 138 van het Wetboek van Strafrecht staat echter dat een persoon die onrechtmatig

binnengedrongen is, zich na een vordering niet hoeft te verwijderen. In feite moet er dus nog een keer gevorderd worden. De eerste keer is om iemands aanwezigheid van rechtmatig naar onrechtmatig te veranderen. Als die persoon vervolgens weer binnenkomt en de rechthebbende of zijn gevolmachtigde vordert (2e keer) dat iemand het pand moet verlaten dan is aan de eisen van artikel 138 Wetboek van Strafrecht voldaan en is die persoon strafbaar.

2.4 Samengevat

- De eigenaar/huurder van het pand is de hoofdbewoner en is beslissingsbevoegd en heeft het recht te bepalen wie toegang heeft. Doorgaans is dit de voorzitter van de Raad van Bestuur, maar hij/zij kan een ander machtigen
- Eerste vordering het pand te verlaten maakt aanwezigheid onrechtmatig;
- Als iemand na de eerste vordering weer binnenkomt volgt de tweede vordering om het pand te verlaten;
- Als iemand geen gehoor geeft aan die vordering, wordt hij strafbaar.

3. De toegangsontzegging

3.1 Praktische eisen (hoe doe je het)?

Bezoekers moeten bekend zijn met de huisregels. Dat houdt in dat de regels **zichtbaar** moeten zijn voor bezoekers. Maak huisregels makkelijk leesbaar (maak bijvoorbeeld gebruik van plaatjes). Ook normen en waarden die als gebruikelijk kunnen worden beschouwd kunnen in de huisregels worden opgenomen. Vermeld dat overtreding tot een toegangsverbod kan leiden. Belangrijk is dat je in de huisregels vermeld welk gedrag niet wordt geaccepteerd en dat een toegangsverbod kan worden opgelegd bij overtreding van de regels en na niet opvolgen van een waarschuwing. Daarbij is het aan te bevelen voor welke duur een toegangsverbod geldt.

- Zorg voor een kort en bondig protocol;
- De gevolmachtigde doet in bijzijn van een collega (bewijs) de dubbele vordering;
- Bevestig de ontzegging schriftelijk ook om eventuele misverstanden te voorkomen
- Leg de ontzegging intern vast zodat overtreding geconstateerd kan worden.
- Pas hoor en wederhoor toe. Geef de persoon de mogelijkheid om zijn verhaal te kunnen doen ten aanzien van het incident. Daarnaast heeft de persoon het recht om een klacht in te kunnen dienen. Voeg deze mogelijkheid eventueel schriftelijk toe aan de waarschuwing of ontzegging.
- De gedraging die heeft gezorgd voor de ontzegging dient duidelijk te zijn omschreven. Hiervoor wordt verwezen naar de uitspraak van de Rechtbank Noord-Nederland (d.d. 18 oktober 2017, r.o. 4.8, welk gevaar er bestaat mocht de omschrijving niet duidelijk zijn omschreven).

3.2 Voorbeeld waarschuwing / ontzegging

Op https://www.staz.nl/veiligezorg/doe_aangifte_en_onderneem_actie_naar_de-dader-2/ staat een voorbeeld van zowel een officiële toegangsontzegging als een officiële waarschuwing (onder handvatten voor acties ondernemen naar de dader). De voorbeelden zijn goedgekeurd door de officier van justitie.

3.3 Het Stopgesprek

Veel organisaties hanteren voorafgaand aan een waarschuwing of ontzegging nog een stopgesprek. Een stopgesprek kan op twee manieren plaats vinden.

1. Een informeel stopgesprek door de werkvloer

Dit gesprek gebruikt de werkvloer om de-escalatie toe te passen. Het biedt ruimte om emotie te reguleren en opheldering te verkrijgen in een situatie die vanuit frustratie en emotie is ontstaan. Tijdens dit gesprek kunnen grenzen afgebakend worden en is er ruimte om naar oplossingen te kijken.

2. Een formeel stopgesprek door de organisatie of politie

Feitelijk dient dit stopgesprek als een eerste waarschuwing. Het gesprek geeft ruimte voor hoor en wederhoor en biedt mogelijkheid om een persoon te wijzen op zijn of haar gedrag in relatie tot de huisregels van de organisatie. Voor dossiervorming dient het stopgesprek formeel te worden vastgelegd inclusief de verwachtingen en de opvolging / sanctie die volgt wanneer iemand zich niet aan de verwachtingen houdt. Uit onderzoek is gebleken dat een dergelijk stopgesprek effect kan hebben op zaken als stalking en intimiderend gedrag.

3.4 Beleid maken – wanneer welke straf?

Wanneer vindt een stopgesprek plaats? Wanneer ontvangt iemand een officiële waarschuwing of een officiële toegangsontzegging? Hoe lang duurt een ontzegging of een waarschuwing?

Officieel bepaalt de Raad van Bestuur de strafmaat. In de praktijk wordt dit geborgd in de huisregels. Eerst vindt de dialoog op de afdeling(en) plaats over welke gedragingen wel of niet worden geaccepteerd. Daarna kan worden overgegaan tot het opstellen van de huisregels. Aan de hand van proportionaliteit en subsidiariteit (zie hieronder) kan worden bepaald welke maatregelen passend zijn voor het betrokken ziekenhuis. Stem sancties af met stakeholders zoals juridische zaken, de OR en de cliëntenraad. Leg de grenzen en bijbehorende maatregelen, sancties en de duur hiervan vast in het protocol. Denk ook na over het opstellen van een beslisboom inclusief de tol en taakverdeling om de protocolafspraken te borgen.

4. Duur van de sanctie

4.1 Proportionaliteit en subsidiariteit

Proportionaliteit en subsidiariteit

Voor de termijn van een ontzegging is geen gouden regel. Het kernwoord bij de termijn is ‘proportionaliteit’. Er zijn geen wettelijke regels voor de duur van een sanctie. De meeste organisaties binnen Veiligezorg houden maximaal 1 jaar aan. Uit de rechtspraak wordt duidelijk dat een ontzegging voor onbepaalde duur onder uitzonderlijke omstandigheden mogelijk is. Het antwoord voor een juiste termijn is afhankelijk van de omstandigheden. Daarbij kan gelet op de gedraging die wordt omschreven ook een motivering worden opgenomen omtrent de duur. Daarbij dient sprake te zijn van ‘subsidiariteit’; zet het minst ingrijpende middel in dat geschikt is om het doel te bereiken. Afhankelijk van de ernst van de overtreding bijvoorbeeld eerst een waarschuwing, gevolgd door een gesprek of een voorwaardelijke ontzegging. Informeer ook naar de achtergrond van het gedrag: sta open voor gevoelens van onmacht of angst die het gedrag hebben veroorzaakt. Maak onderscheid tussen een verbod voor publieke en besloten ruimten. Sta open voor ‘strafvermindering’ wegens goed gedrag. Eventueel kan na een periode een evaluatie plaatsvinden met de benadeelde.

5. De behandelingsovereenkomst

Op het moment dat een patiënt die nog niet is uitbehandeld een toegangsverbod krijgt opgelegd van of namens de Raad van Bestuur, dan kan een probleem ontstaan. De persoon kan niet de toegang tot zijn arts ontzegd worden. Er kan dan een afspraak worden gemaakt bij de behandelend specialist op een rustig tijdstip. De patiënt dient zich te melden bij de beveiliging van het ziekenhuis en de beveiliging begeleidt de patiënt naar zijn consult en na afloop weer naar de uitgang. De beveiliging is niet bij het consult aanwezig, maar wacht buiten de spreekkamer. Alleen op verzoek van de specialist kan hiervan worden afgeweken.

KNMG-richtlijn 21 januari 2021

Niet-aangaan of beëindiging van de geneeskundige behandelingsovereenkomst
Artikel 3.1. Redenen voor beëindiging van een behandelingsovereenkomst
Als een behandelingsovereenkomst met een patiënt tot stand is gekomen, kan de arts die slechts onder bepaalde omstandigheden opzeggen.

De vijf meest voorkomende gewichtige redenen zijn:
1. De aard en/of omvang van de hulpvraag wijzigt wezenlijk en gaat de expertise of de mogelijkheden van de arts te buiten.
2. De patiënt vertoont zeer onheus of agressief gedrag.
3. De arts heeft een ernstig conflict met de patiënt en/of de patiënt wil niet meewerken aan de behandeling.
4. De patiënt weigert voortdurend de rekening te betalen.
5. De arts heeft een aanzienlijk belang bij het beëindigen van de behandelingsovereenkomst.

In het geval van **relatie arts en patiënt** kan besloten worden tot het niet-aangaan of beëindigen van de geneeskundige behandelingsovereenkomst in het geval van een ernstige situatie waarbij geen perspectief meer is op herstel, zoals bij:
- Discriminatie
- Seksistische uitlatingen
- Bedreiging met geweld
- Stalking
- Fysieke agressie
- Overlast in de praktijk

Een arts moet incidenteel onaangepast gedrag kunnen opvangen en dulden en dient te onderzoeken of herstel van de relatie mogelijk is. Indien het gedrag van de patiënt afhangt met de aard van de ziekte, is nog meer terughoudendheid ten aanzien van het beëindigen van een behandelovereenkomst op zijn plaats.

In het geval van **relatie arts en gezinsleden / vertegenwoordiger patiënt** kan de behandelingsovereenkomst ook worden beëindigd wegens het gedrag van gezinsleden/vertegenwoordiger, omdat het gedrag in de weg kan staan aan een goede behandeling van de patiënt.

Bij het beëindigen van de behandelingsovereenkomst is het van belang om de volgende zorgvuldigheidseisen in acht te nemen:
- De patiënt herhaaldelijk waarschuwingen en onderzoeken of herstel van de relatie mogelijk is
- De patiënt tijdig mondeling informeren over het besluit en dit besluit schriftelijk bevestigen
- Een redelijke termijn aanhouden voordat de overeenkomst daadwerkelijk wordt beëindigd
- Noodzakelijk hulp blijven verlenen of laten verlenen, tot de patiënt een andere behandelaar heeft gevonden
- Medewerking verlenen om na de beëindiging elders zorg te ontvangen

6. Bewaarmogelijkheden

Er is geen wettelijke regeling voor klachten over ontzegging: de rechter is bevoegd over ontzegging te oordelen. De benadeelde kan zich altijd tot de rechter wenden om opheffing van de ontzegging te verzoeken

- De Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg (Wkkgz) is niet van toepassing: de Wkkgz geschilleninstantie is niet bevoegd;
- UMC's: de Algemene wet bestuursrecht (Awb, hoofdstuk 9 Klachtbehandeling) is niet van toepassing want de ontzegging geldt niet als besluit als bedoeld in artikel 1:3 Awb.
- Tip: Zorg (toch) voor een klachtenregeling: het draagt bij aan een zorgvuldige afweging van belangen en kan rechtszaken voorkomen.

6.1 Voorbeeld Klachtencommissie Bravis ziekenhuis

Een patiënt of bezoeker kan vanzelfsprekend een klacht indienen als hij meent dat een genomen maatregel tegen hem niet terecht is. Het Bravis ziekenhuis heeft dit onderwerp opgenomen in het beleid rondom de maatregelen:

'Vanuit Bravis wordt altijd een waarschuwingsbrief gestuurd waarin het incident kort wordt beschreven, dat medewerkers intern melding hebben gedaan van een incident van agressie en geweld en dat dergelijk gedrag binnen Bravis niet wordt getolereerd. Tevens voegen wij daaraan toe het aanbod tot een gesprek met de veroorzaker, waarin wij hem/haar in de gelegenheid stellen zijn/haar kant van het verhaal te doen (hoor/wederhoor). Dit n.a.v. een eerdere casus waarbij de patiënt na ontvangst van de waarschuwingsbrief een klacht heeft ingediend bij de klachtencommissie, waarna de commissie vervolgens heeft geoordeeld dat het ziekenhuis in ieder geval een aanbod tot een gesprek voor hoor/wederhoor moet doen. Die werkwijze hanteren we nu. In de praktijk wordt van dit aanbod weinig gebruik gemaakt, maar in de gevallen waarin het wel komt tot een gesprek blijkt dat dit achteraf ook steeds erg zinvol is voor de betrokken afdeling en medewerker(s).'

Bronvermelding: http://www.wetboek-online.nl/wet/Sr/138.html

Opgesteld door
Veiligezorg

In opdracht van
StAZ en SoFoKleS

Contact
veiligezorg@caop.nl
(070) 376 59 20

© 2026

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.
No part of this publication may be reproduced in any form without written permission from the author.